

Archeologienota met beperkte samenstelling

Gent, Meulestedebrug werfzone

Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Gent, Meulestedebrug werfzone: Verslag van Resultaten

Auteur

Emmy Van Laere

Erkende archeoloog

Lina Cornelis (2015/00024)

BAAC-Projectnummer

2019-0483

Plaats en datum

Gent, 15 maart 2019

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 1078

ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

Inhoud

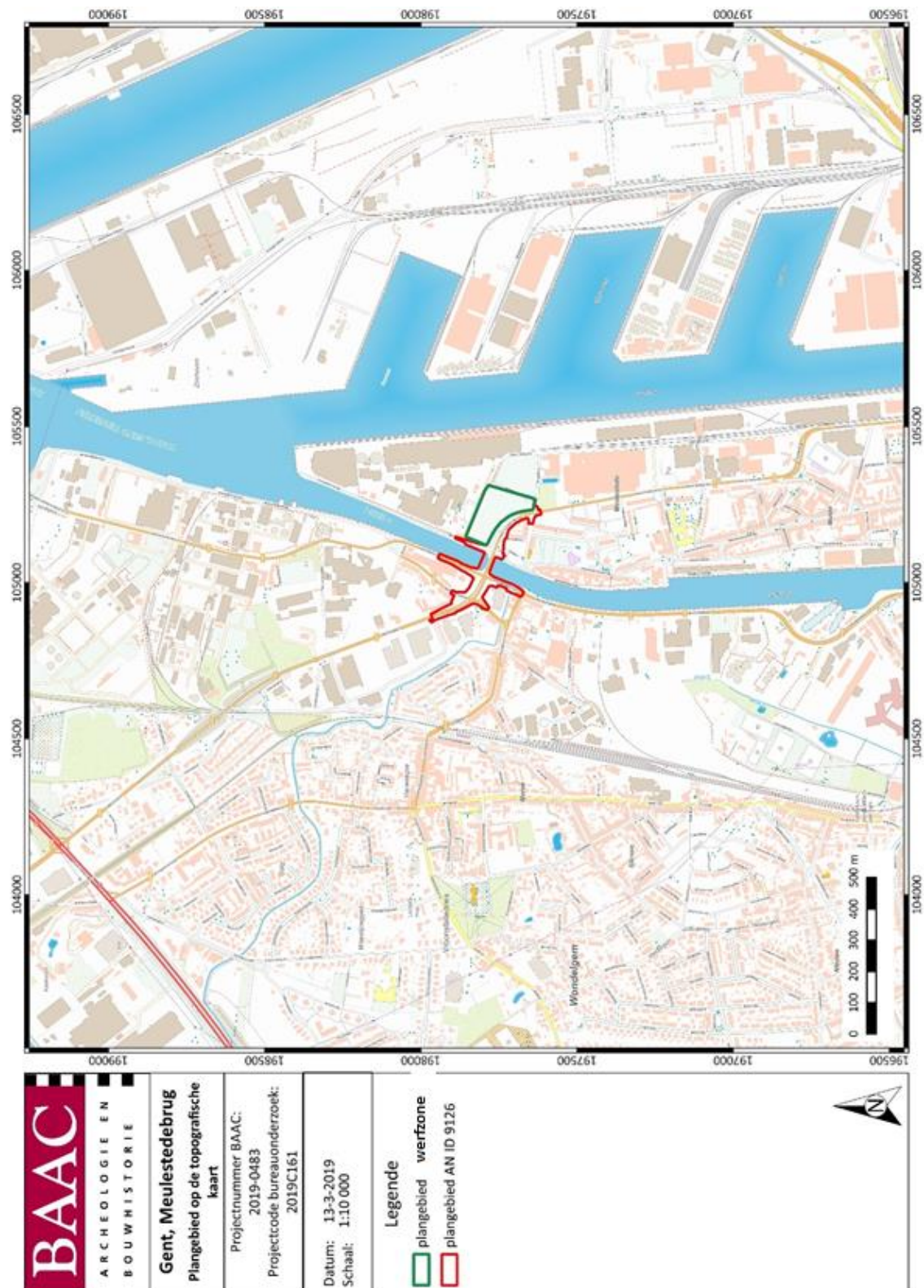
1	Bureauonderzoek	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens	1
1.1.2	Juridisch kader en onderzoekstraject	4
1.1.3	Aanleiding	4
1.1.4	Huidige situatie	5
1.1.5	Geplande werken en bodemingrepen	5
1.1.6	Randvoorwaarden	5
1.2	Werkwijze en strategie	8
1.2.1	Onderzoeksvragen	8
1.2.2	Heuristiek	8
1.3	Assessmentrapport	9
1.3.1	Archeologisch kader	9
1.3.2	Reeds uitgevoerde onderzoeken	11
1.4	Besluit	13
1.4.1	Datering, interpretatie en archeologische verwachting	13
1.4.2	Potentieel op kennisvermeerdering	13
1.4.3	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	14
2	Samenvatting	15
3	Lijst met figuren	16
4	Lijst met plannen	16
5	Lijst met tabellen	16
6	Bibliografie	17

1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Gent, Meulestedebrug werfzone		
Ligging	Perceel tussen Meulestedekaai, Windmolenstraat en New-Orleansstraat, 9000 Gent, Oost-Vlaanderen		
Kadaster	Gent, Afdeling 1, Sectie A, Perceel 3571S		
Coördinaten	Noordwest:	x: 105147.986	y: 197855.857
	Noordoost:	x: 105311.842	y: 197784.388
	Zuidwest:	x: 105118.353	y: 197789.617
	Zuidoost:	x: 105267.392	y: 197638.836
Projectcode BAAC Vlaanderen	2019-0483		
Bureau-Onderzoek	Projectcode	2019C161	
	Erkend archeoloog	Lina Cornelis (Erkenningsnummer: 2015/00024)	
	Betrokken actoren	Emmy Van Laere (archeoloog)	
	Betrokken derden	/	

Plan 1: Plangebied op de topografische kaart¹(digitaal; 1:10.000; 13-03-2019)

¹ AGIV 2019b

² AGIV 2019a

1.1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving.

Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 3.0.

1.1.3 Aanleiding

In het noorden van Gent wordt de Meulestedebrug vernieuwd. In het kader van dit project werd reeds een archeologienota en nota bekrachtigd. Laattijdig is nu een werfzone afgebakend voor de aannemer van de infrastructuurwerken. Deze archeologienota met beperkte samenstelling vult de reeds bekrachtigde archeologienota en nota aan. De drie nota's zijn samen noodzakelijk voor het aanvragen van de omgevingsvergunning voor het vernieuwen van Meulestedebrug. De geplande werken impliceren geen of slechts beperkte bodemingrepen.

De totale oppervlakte van het plangebied *Gent, Meulestedebrug Werfzone* bedraagt ca. 20.000 m². Het valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).³ Daarnaast werden voor het plangebied en de

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019

directe omgeving geen waarden voor ‘beschermd onroerend erfgoed’ opgenomen in het Geoportaal. Wel zijn aanzienlijk wat meldingen vastgesteld voor bouwkundig erfgoed, waaronder de Meulestedebrug zelf (id 87443). Andere waarden zijn:

- Wondelgemkaai 8: neoclassicistisch landhuis (id 18781 en id 72811), gebouwd rond 1847 langs de toenmalige Sasse-Vaart, later het kanaal.
- Panterschipsstraat 155: een constructie-ateliers van Mahy uit 1913 (id 18561 en 78524).
- Meulestedekaai 81: een landhuis, Les Moulins en een chemische fabriek. Het landhuis stamt voor 1830, de chemische fabriek uit het begin van de 20^e eeuw (id 18510 en id 87212).
- Redersplein 1: Parochiekerk van de Sint-Antonius abt met oorsprong in 1634 (id 62711 en id 18638).

Aangezien de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3.000 m² of meer bedraagt, de ingreep minstens 1.000 m² bedraagt, het perceel volledig buiten woon- of recreatiegebied ligt maar de aanvrager een publiekrechtelijke instantie is, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze bekrachtigde archeologienota wordt bij de stedenbouwkundige aanvraag gevoegd.

1.1.4 Huidige situatie

Het terrein is nu in gebruik als grasland en bevindt zich ten oosten van Meulestedebrug.

1.1.5 Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever plant het perceel in gebruik te laten nemen als werfzone voor de aannemer der werken. Conform het bestek mogen er inerte materialen worden gestockeerd zoals tegels, rioolbuizen, grond, boordstenen, werfhekkens,... tot max. 5m hoog. Ook het tijdelijk opslaan van klein materieel zoals een breekhamer, compressor,... is toegestaan. Daarnaast zal de aannemer op deze locatie werfketen, waterreservoirs, toilet,... plaatsen, alsook worden er parkeerplaatsen voorzien voor de bevoegden voor de werf. Deze worden eventueel lokaal verhard.

1.1.6 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

Figuur 1: Overzichtsfoto's van het plangebied voor de stockage⁴

⁴ Foto's verkregen via de initiatiefnemer

Plan 3: Plangebied op de meest recente orthofoto. Het plangebied in het rood was reeds onderwerp van een archeologienota met het id 9126 (digitaal; 1:1; 13-03-2019)

1.2 Werkwijze en strategie

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

Binnen de opzet van deze archeologienota met beperkte samenstelling wordt enkel ingegaan op een doorslaggevend aspect nl. de bespreking van het onderzoeksterrein in zijn archeologisch kader (zie C.G.P.12.5.3.3.). Een confrontatie van dit aspect met de toekomstige werken wijst immers uit dat de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoringen zullen veroorzaken in het archeologisch erfgoed. Verder onderzoek zou in het kader van de toekomstige werken niet leiden tot nuttige kenniswinst.

1.2.1 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

1.2.2 Heuristiek

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende, archeologische bronnen.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische gegevens over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Volgende kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart.

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

1.3 Assessmentrapport

In een standaard archeologienota wordt in dit hoofdstuk een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

Echter, gezien het hier gaat om een archeologienota met beperkte samenstelling wordt enkel dieper ingegaan op het archeologisch kader. Deze aspecten worden geconfronteerd met de krijtlijnen van de toekomstige werken.

1.3.1 Archeologisch kader

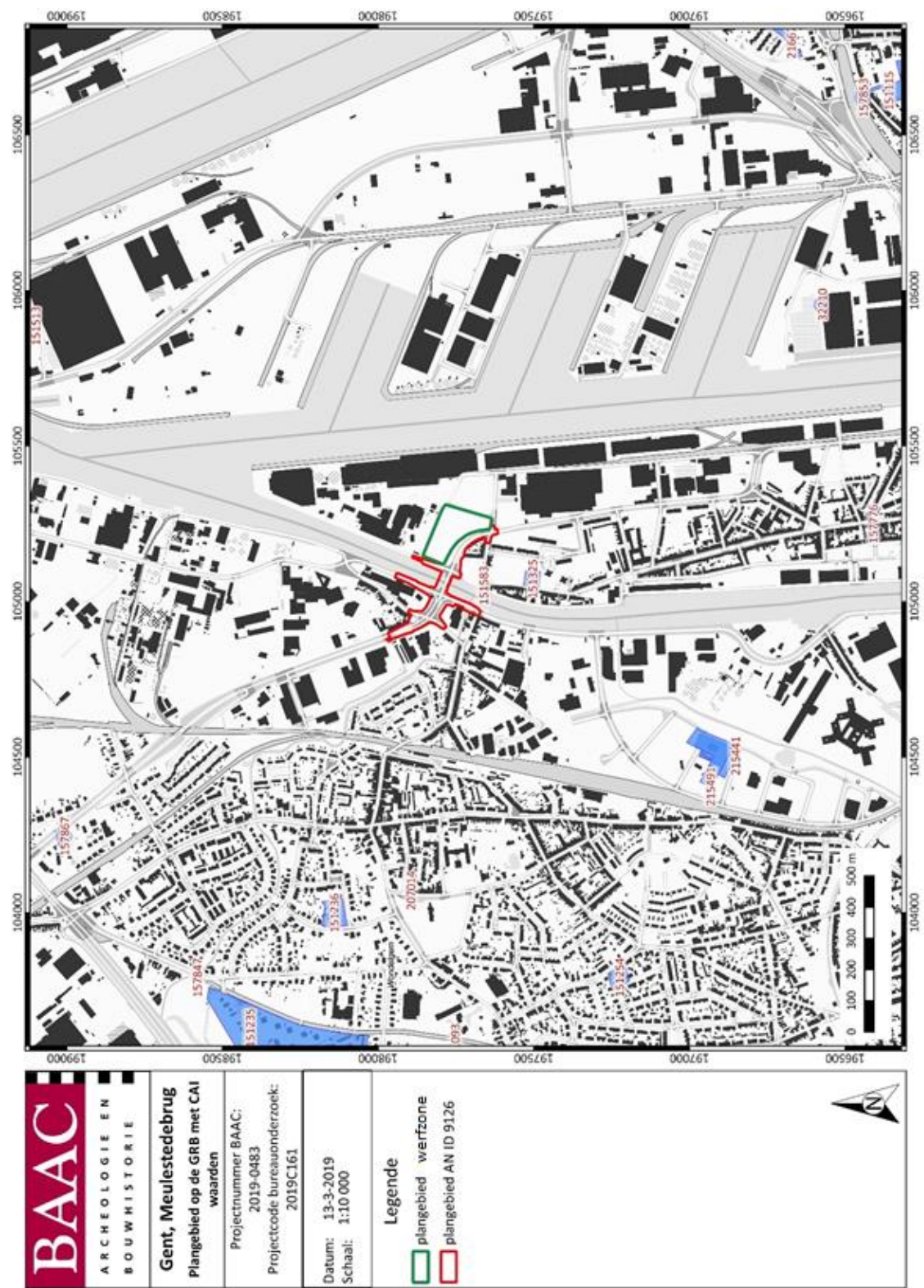
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied.

Voor het plangebied zelf aan de Meulestedebrug zijn geen archeologische waarden gekend (Plan 4) Rondom het projectgebied werden wel een aantal meldingen teruggevonden (Tabel 1).

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.⁵

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
151236	WONDELGEM HOEVE DOSSCHE, 16 ^E EEUW
207014	WONDELGEM VROONSTALLEDRIES, BEWONING 14 ^E EEUW, INFRASTRUCTUUR NT
151254	WONDELGEM WALSITE WESTELGHEM, SITE MET WALGRACHT, 14 ^E EEUW
151583	GENT REDERSPLEIN, BEWONING 17 ^E EEUW
151323	GENT MEULESTEEDSESTEENWEG 507, INFRASTRUCTUUR EN BEWONING NT
215491	FOUT NUMMER, LIGT IN ERPE MERE
215441	GENT ZEILSCHIPSTRAAT, SPOREN IJZERTIJD, LOSSE VONDST STEENTIJD, ROMEINSE BEGRAVING, BEWONING VROEGE ME

⁵ CAI 2019

Plan 4: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart⁶ (digitaal; 1:1; 13-03-2019)

⁶ CAI 2019

1.3.2 Reeds uitgevoerde onderzoeken

Archeologienota met ID 9126⁷

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwe brug gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen: nl. de aanleg van een nieuwe wegnis, rioleringswerken, bouw van een nieuwe brug en de inrichting van het omliggend terrein. Een deel van het plangebied valt in 'Gebieden Geen Archeologie', bijgevolg was er enkel potentieel op kennisvermeerdering langs de New-Orleansstraat. Aan de straat zullen een vernieuwing van een de wegnis en de riolering worden vernieuwd.

In eerst instantie werd een landschappelijk bodemonderzoek geadviseerd om de gaafheid van het bodemprofiel en om de aan- of afwezigheid van archeologisch relevante waarden na te gaan. Uit de resultaten van de boringen bleek dat de kans op steentijdpotentieel voor het gebied zeer laag is. Er werden geen bewaarde, natuurlijke bodemhorizonten aangetroffen, waarin onverstoorde steentijdsites bewaard zouden kunnen zijn. De A-C-sequentie van de bodemopbouw sluit echter de mogelijkheid tot bewaarde, jongere sporen en sites niet uit. Een Apb-horizont werd waargenomen en geïnterpreteerd als mogelijke culturele laag die met de menselijke bewoning van de wijk Meulestede in verband kan gebracht worden. De conclusie van de archeologienota luidde dan ook dat verder vooronderzoek nodig was in de vorm van proefputten / -sleuven.

⁷ DYSELINCK 2018

Plan 5: Advieszone voor de proefsleuf⁸ gelegen in het zuiden van het plangebied.

⁸ VERHAEGHE & VANOVERBEKE 2019

Nota met ID 9822⁹

Het geadviseerde proefputten-/sleuvenonderzoek werd gerapporteerd in de Nota van Gent Meulestedebrug.

Tijdens het proefsleuven/-puttenonderzoek werd aangetoond dat ter hoogte van het onderzoeksterrein nog een beperkt aantal resten van bewoning, weergegeven op de historische kaarten (zie archeologienota ID 9126)¹⁰, aanwezig waren. De bodem van het terrein werd echter in de loop van de 19e – 20e eeuw deels afgegraven en opgehoogd, waardoor het muurwerk zich ca. 1 m diep onder het maaiveld bevond. Bovendien boden de aangetroffen structuren geen potentieel op kenniswinst voor het terrein. Bijgevolg adviseert BAAC Vlaanderen bvba geen verder archeologisch onderzoek. Bovendien kan met grote zekerheid worden aangenomen dat bij de aanleg van de huidige New-Orleansstraat een nog grotere verstoring zal hebben plaatsgevonden dan ter hoogte van het onderzochte deel. Om die reden achtte BAAC Vlaanderen bvba het niet nodig nog verder onderzoek te laten uitvoeren voor het volledige plangebied én adviesgebied.

1.4 Besluit

Gezien de opzet van de *Archeologienota met Beperkte Samenstelling* kan er besloten worden dat binnen het onderzoeksterrein geen verdere kenniswinst kan vergaard worden. Er zullen bovendien geen concrete archeologische sites of ensembles verstoord worden.

1.4.1 Datering, interpretatie en archeologische verwachting

Voorgaande onderzoeken grenzend aan het huidige plangebied hebben aangetoond dat er een archeologische site aanwezig is en dat de archeologische lagen te dateren zijn vanaf de 18^e eeuw. Er werd ca. 1m onder het maaiveld een archeologische vindplaats gevonden maar deze is een heel laag potentieel aan kenniswinst toebedeeld: het aangetroffen muurwerk maakt deel uit van reeds gekende bebouwing die zichtbaar is op historische kaarten. Oudere archeologische niveaus werden niet aangetroffen.

De kans op eventuele steentijdarcheologie is zeer klein, dit heeft het landschappelijk bodemonderzoek aangetoond dat uitgevoerd werd in het kader van de archeologienota Gent, Meulestedebrug (ID 9126).

1.4.2 Potentieel op kennisvermeerdering

Grenzend aan het zuidelijke gedeelte van het plangebied kon een archeologische vindplaats vastgesteld worden, echter maakt deze vindplaats deel uit van reeds gekende recente bebouwing, hierdoor is de kennisvermeerdering bij verder onderzoek laag.

Uit de landschappelijke boringen van het aangrenzende plangebied kon besloten worden dat de kans op steentijdarcheologie erg klein was, daar het terrein voor dit onderzoek te veel verstoord is.

De geplande werken impliceren geen bodemingrepen op dit perceel. Er dient wel rekening gehouden te worden met eventuele compactie van de bodem. Echter, uit vorige onderzoeken is gebleken dat het plangebied reeds is opgehoogd en afgegraven voor de bouw van de huidige Meulestedebrug en de bijhorende wegen en rioleringen. In het proefsleuvenonderzoek, aangrenzend aan het plangebied is aangetoond dat het muurwerk zich pas op 1 m onder het maaiveld situeerde. Het niveau dat

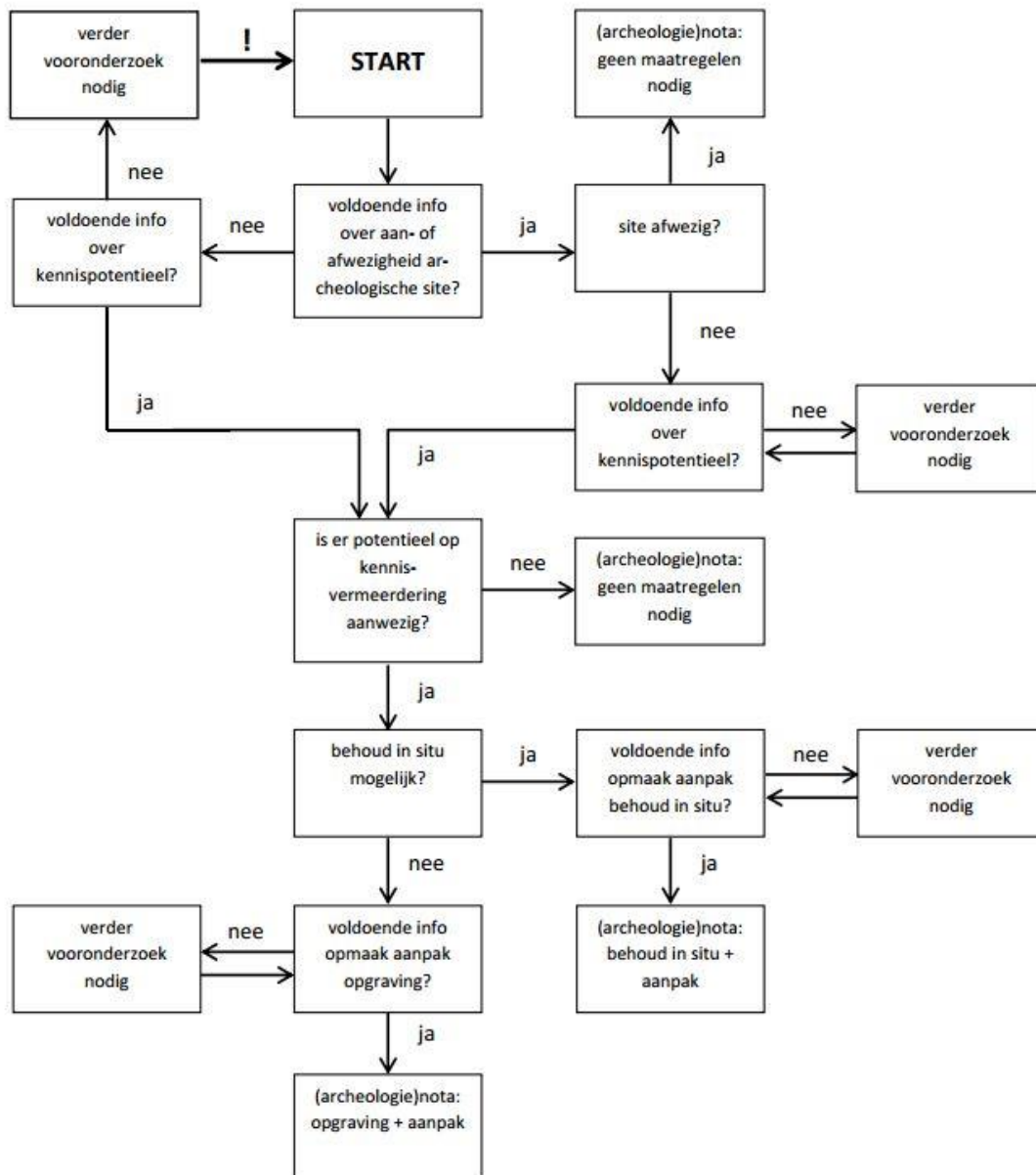
⁹ VERHAEGHE & VANOVERBEKE 2019

¹⁰ DYSELINCK 2018

aangetroffen werd, is recent en bestond uit bebouwing die reeds gekend was. De eventuele compactie zal dus geen verstoring teweegbrengen aan het (recente) archeologische niveau.

1.4.3 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Aangezien er geen of slechts zeer beperkte bodemingrepen (lokale verharding) zullen plaatsvinden en het (recente) archeologische niveau zich vanaf 1 m diepte onder het maaiveld manifesteert, is er geen mogelijkheid tot kenniswinst bij het uitvoeren van de geplande werken. Vervolgonderzoek is bijgevolg niet wenselijk, noch noodzakelijk.

Figuur 2: Beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek¹¹

¹¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017, fig.3.

2 Samenvatting

Naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundig handelingen heeft BAAC Vlaanderen een archeologienota met beperkte samenstelling opgesteld. De initiatiefnemer plant binnen het plangebied het voorzien van een werfzone voor de aannemer van de infrastructuurwerken. De aannemer mag het perceel benutten om materialen te stockeren, werfketen te plaatsen, een beperkt aantal parkeerplaatsen te voorzien,... noodzakelijk voor de bouw van de nieuwe Meulestedebrug. Er zijn slechts zeer beperkte bodemingrepen gepland op het terrein. Voor de parkeerplaatsen kan een vorm van verharding aangelegd worden op het terrein. Dit is niet vooraf bepaald. Ook compactie van de bodem is beperkt wegens een opgelegde maximale stapelhoogte van 5m en de verwachte machines / grondstoffen die zullen worden gestockeerd.

Na een uitgebreide studie over de historiek en archeologische waarde van het terrein, het hedendaags terreingebruik en de geplande werken, stelt BAAC Vlaanderen vast dat er tot op heden voldoende informatie gegenereerd is om de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen de geplande ingrepen te staven. Uit het bureauonderzoek blijkt dat de kans op het aantreffen van intacte archeologische waarden bij de uitvoering van de geplande werken onbestaande is. Het plangebied situeert zich in reeds opgehoogde en afgegraven grond, waarbij het archeologische niveau pas op 1 m diepte onder het maaiveld wordt aangesneden. Onderzoeken grenzend aan het plangebied hebben aangetoond dat de kans op steentijdpotentieel erg klein tot onbestaande is. Het terrein, grenzend aan het zuiden van het plangebied, was het onderwerp van een proefsleuvenonderzoek. Bij de uitvoering van dit onderzoek werd enkel recent muurwerk aangetroffen. Verder onderzoek zou niet leiden tot kennisvermeerdering aangezien de 18^e tot 20^e eeuwse bebouwing reeds gekend is uit de historische kaarten.

Op basis van het archeologisch kader, de beperkte impact op de bodem en het gebrek aan te behalen kenniswinst is vervolgonderzoek niet wenselijk, noch noodzakelijk en wordt dit bijgevolg niet door BAAC Vlaanderen geadviseerd.

3 Lijst met figuren

Figuur 1: Overzichtsfoto's van het plangebied voor de stockage	6
Figuur 2: Beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek	14

4 Lijst met plannen

Plan 1: Plangebied op de topografische kaart(digitaal; 1:10.000; 13-03-2019).....	2
Plan 2: Plangebied op de kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:1; 13-03-2019)	3
Plan 3: Plangebied op de meest recente orthofoto. Het plangebied in het rood was reeds onderwerp van een archeologienota met het id 9126 (digitaal; 1:1; 13-03-2019)	7
Plan 4: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart (digitaal; 1:1; 13-03-2019).....	10
Plan 5: Advieszone voor de proefsleuf.....	12

5 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	9
---	---

6 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0)*, Brussel.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2019. Geoportaal. Available at:
<https://geo.onroerendergoed.be>.

AGIV, 2018. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Bodemerosiekaart.

AGIV, 2019a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootchalig Referentiebestand (GRB).

AGIV, 2019b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.

BEYAERT, M. et al., 2006. *België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie*, Brussel: Uitgeverij Lannoo.

CAI, 2019. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerendergoed.be/>.

DYSELINCK, T., 2018. *Archeologienota Gent, Meulestedebrug, BAAC Vlaanderen Rapport 894*, Bassevelde.

VERHAEGHE, C. & VANOVERBEKE, R., 2019. *Nota: Gent, Meulestedebrug, BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 1006*, Mariakerke-Gent. Available at:
<https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/9822>.